



BOURDAIN

Biografia orală
definitivă

Laurie
Woolever

Traducere din engleză de
Mihaela Sofonea


VICTORIA
BOOKS

CUPRINS

Distribuția personajelor	11
Introducere	17
1. „I-am văzut talentul absolut întotdeauna” ...	23
2. „Superdeștept, superamuzant”	31
3. „Te distrai de minune în preajma lui”	43
4. „Asta făceau puștii șmecheri”	51
5. „Își dorea rău de tot să fie scriitor”	69
6. „Au primit niște bani, doar că și i-au băgat în vene”	75
7. „Sunt afurisitul de Tony Bourdain - ai o problemă?”	81
8. „Atât de tare îmi doream să-mi văd numele tipărit”	87

9. „Povești înspăimântătoare despre infracțiuni nemiloase”	91	26. „Vezi o persoană care le-a făcut pe toate și a văzut lumea”	227
10. „Ai ceva treabă de făcut aici, nu glumă”	99	27. „Știam că pot să scriu povestea pe care trebuia să o scriu”	231
11. „A fost ca și când ai fi ridicat o piatră de pe scena restaurantelor și arătai tot ce era sub ea”	103	28. „Simțeam că îl cunosc de-o viață”	241
12. „Nu mai era doar un bucătar; era o persoană 3D adevărată”	107	29. „Ar fi putut sta în jilțul lui Moș Crăciun, într-un mall”	245
13. „Nu îl voi cenzura pe tip”	113	30. „Era un curator al oamenilor”	255
14. „O șansă ca asta nu se ivește decât o singură dată”	121	31. „Era un om al extremelor”	265
15. „Nu și-a încheiat niciodată turneul de promovare a cărții”	129	32. „Mai întunecat, mai rebel și mai lugubru” ..	273
16. „Mi-ar plăcea să călătoresc în toată lumea”	135	33. „Toată lumea simțea că îl cunoaște”	281
17. „Tony era foarte reticent la ideea de a face televiziune”	141	34. „Adu dracului un sac de cadavre mare”	287
18. „Era înaintea timpului său”	157	35. „Tony îndura povara liderului, care era reală”	299
19. „Era pregătit să calce pe nervi pe toată lumea”	165	36. „Întotdeauna trebuia să interpreteze rolul lui Tony”	307
20. „Nimic nu-l ținea în frâu”	171	37. „Un program atât de neobișnuit pentru el”	315
21. „Practic, mi-a răpit pisica”	181	38. „Împinge limitele rău de tot și rapid”	321
22. „Hai să mai învățăm roata o dată”	185	39. „Chiar nu o făceam pentru cronut”	333
23. „Nu a fost cel mai ușor lucru”	193	40. „Albi din clasa mijlocie care se duc în părți ale lumii de o sărăcie lucie... fără să se poarte urât”	337
24. „Nu-l deranja pe Tony”	199	41. „Era un vis prea mare”	341
25. „Duceam rahatul la bun sfârșit”	213	42. „Nu îi dai indicații regizorale lui Tony Bourdain”	347
		43. „Tu erai tipul ăla care a fost arestat”	371

44. „Acesta este doar un alt trib”	383
45. „Poate că te vei mai întâlni cu dragostea” ...	395
46. „Tony e schimbat; Tony e foarte diferit acum”	401
47. „Era atras de haos”	415
48. „Te vor face bucăți”	419
49. „Era ca un puști îndrăgostit”	427
50. „Toate trupele bune se despart până la urmă”	435
51. „Îmbrățișarea haosului”	441
52. „Ne-am consolidat unul altuia afirmația incorectă că era cumva o greșeală să ceri ajutor”	445
53. „Numește-l sindromul impostorului, dacă vrei, dar Tony sigur îl avea”	451
54. „Ar trebui să facem ceva împreună”	455
55. „Știam că cineva era condamnat”	461
56. „Nu poți îmbrățișa o amintire”	471
57. „Totul OK”	479
58. „Este greu să vezi lucrurile așa cum sunt cu adevărat”	485
59. „A fost un martor și o voce extraordinară a lumii”	499
Mulțumiri	507

Distribuția personajelor

(ÎN ORDINEA INTRĂRII PE SCENĂ)

Notă: Aproape toată lumea de pe lista de mai jos, cu excepția membrilor familiei și a câtorva persoane cu care a avut doar relații de afaceri (cum ar fi jurnaliștii), îl considera pe Tony prieten. Drept urmare, denumirea este rezervată aici pentru prietenii de la școală și cei care nu au avut legături profesionale cu el. Se înțelege de la sine că Tony se împrietenea cu colegii din lumea editorială, a restaurantelor, a televiziunii și de peste tot. „Coleg de emisiune” se referă la cei care au apărut alături de Tony în diversele sale programe TV.

CHRISTOPHER BOURDAIN, frate.

GLADYS BOURDAIN, mamă (născută în 1934, decedată în 2020).

NANCY BOURDAIN, soție (căsătorită între 1985 și 2005).

SAM GOLDMAN, prieten din copilărie; coleg de bucătărie în Provincetown și New York.

JEFF FORMOSA, prieten din copilărie.

HELEN LANG, prietenă de la colegiu.

ALEX GETMANOV (A.K.A. „DIMITRI” ÎN KITCHEN CONFIDENTIAL), coleg de bucătărie în Provincetown și New York.

ROBERT VUOLO, coleg de bucătărie în New York.

HILLARY SNYDER, colegă de bucătărie în New York.

JAMES GRAHAM, coleg de bucătărie în New York.

LENNY MOSSE, coleg de bucătărie în New York.

JOEL ROSE, colaborator literar frecvent.

PATRICK RADDEN KEEFE, scriitor, a semnat articolul despre Tony pentru *The New Yorker* („Anthony Bourdain's Movable Feast”), în 2017.

SCOTT BRYAN, chef în New York, ca și Tony.

STEVEN TEMPEL, coleg de bucătărie în New York.

PATTI JACKSON, colegă de bucătărie în New York.

MATT WALSH, logistică televiziune și traducător.

BETH ARETSKY (A.K.A. „GRILL BITCH”), colegă de bucătărie în New York; fostă asistentă.

DAVID ROSENTHAL, redactor și editor *Bone in the Throat* și *Gone Bamboo*.

ROB STONE, partener aspirant în lumea editorială și a scrisului în anii 1990.

WEB STONE, partener aspirant în lumea editorială și a scrisului în anii 1990.

KAREN RINALDI, fost redactor și editor la Bloomsbury USA, acum la HarperCollins.

PHILIPPE LAJAUNIE, patronul restaurantului Les Halles; coautor al cărții *Anthony Bourdain's Les Halles Cookbook*; coleg de emisiune.

SAM SIFTON, fost redactor *New York Press*, acum redactor *New York Times*.

KIMBERLY WITHERSPOON, agentul său literar și de afaceri vreme îndelungată.

PANIO GIANOPOULOS, scriitor; fost redactor de carte la Bloomsbury USA.

BILL BUFORD, fost redactor de ficțiune la *New Yorker*; autor (*Among the Thugs*, *Heat*, *Dirt*); coleg de emisiune.

DAVE MCMILLAN, chef-restaurateur; coleg de emisiune.

FRED MORIN, chef-restaurateur; coleg de emisiune.

JOSÉ ANDRÉS, chef-restaurateur; coleg la emisiune; a publicat o carte (*We Fed an Island*) la imprintul lui Tony.

DANIEL HALPERN, poet; redactor și editor, a fost partenerul lui Tony la Ecco vreme îndelungată.

NIGELLA LAWSON, scriitoare și moderatoare TV din Marea Britanie; costar la *The Taste*.

CHRISTIANE AMANPOUR, reporteră și prezentatoare CNN.

ERIC RIPERT, chef-restaurateur; colaborator frecvent în diverse conferințe, proiecte de televiziune și editoriale.

MICHAEL RUHLMAN, scriitor; coleg de emisiune.

ANDERSON COOPER, prezentator CNN.

LYDIA TENAGLIA, cofondatoare și producător executiv la Zero Point Zero Production.

EILEEN OPATUT, fost VP executiv, departamentul de programe, Food Network.

CHRIS COLLINS, cofondator și producător executiv la Zero Point Zero Production.

PAT YOUNGE, fost președinte, Travel Channel.

MUSTAFA BHAGAT, montaj, Zero Point Zero Production.

RENNIK SOHOLT, regizor și producător, Zero Point Zero Production.

ASHA GILL, fostă moderatoare de televiziune.

MIKE RUFFINO, compozitor la Zero Point Zero Production; a publicat o carte (*Adios, Motherfucker*) la imprintrul lui Tony.

PAULA FROELICH, scriitoare și jurnalistă de călătorie.

OTTAVIA BUSIA-BOURDAIN, soție (căsătorii între 2007 și 2018).

DIANE SCHUTZ, producător la Zero Point Zero Production.

TODD LIEBLER, director de imagine la Zero Point Zero Production.

ALEX LOWRY, regizor la Zero Point Zero Production.

HELEN CHO, regizor-producător la Zero Point Zero Production.

DAVE CHANG, chef-restaurateur; colaborator frecvent în proiecte de televiziune și editoriale.

NATHAN THORNBURGH, redactor-scriitor; partener la *Roads & Kingdoms*.

ADAM EPSTEIN, producătorul turneelor de promovare.

JOSH HOMME, muzician (Queens of the Stone Age, Eagles of Death Metal); coleg de televiziune.

DEAN FERTITA, muzician (Queens of the Stone Age); coleg de emisiune.

PETER MEEHAN, jurnalist; coleg de emisiune; colaborator frecvent în domeniul editorial.

ARIANE BUSIA-BOURDAIN, fiică (născută în 2007).

TOM VITALE, regizor-producător la Zero Point Zero Production.

NARI KYE, regizor-producător la Zero Point Zero Production; coregizor al documentarului *Wasted!*

JARED ANDRUKANIS, producător la Zero Point Zero Production.

SALLY FREEMAN, regizor la Zero Point Zero Production.

JOSH FERRELL, producător la Zero Point Zero Production.

MICHAEL STEED, regizor la Zero Point Zero Production.

MORGAN FALLON, director de imagine și regizor la Zero Point Zero Production.

SANDY ZWEIG, producător de seriale la Zero Point Zero Production.

ROY CHOI, chef-restaurateur; coleg de emisiune; a publicat o carte (*L.A. Son*) la imprintrul lui Tony.

NATASHA PHAN, partenera de afaceri și coautoarea lui Roy Choi.

BONNIE MCFARLANE, actriță de comedie; a publicat o carte (*You're Better Than Me*) la imprintrul lui Tony.

YEGANEH REZAIAN, jurnalistă; colegă de emisiune.

JASON REZAIAN, jurnalist; coleg de televiziune; a publicat o carte (*Prisoner*) la imprintrul lui Tony.

DAVID SIMON, cocreator, *Treme*.

LOLIS ELIE, jurnalist; coscenarist la *Treme*; coleg de emisiune.

ERIC OVERMYER, cocreator, *Treme*.

LAURIE BARNETT, agent conferințe.

DAVID CHOE, artist; coleg de emisiune.

MATT GOULDING, redactor-scriitor; partener la *Roads & Kingdoms*.

ALISON MOSSHART, muziciană (The Kills, The Dead Weather); colegă de emisiune.

JEFF ALLEN, producător la Zero Point Zero Production.

MARIA BUSTILLOS, jurnalistă („Bourdain Confidential”, la *Popula*, și „Searching for the Real Anthony Bourdain”, la *Eater*).

NICK BRIGDEN, regizor-director de imagine-montaj la Zero Point Zero Production.

AMY ENTELIS, vicepreședinte executiv, dezvoltare talente și conținut, CNN Worldwide.

JEFF ZUCKER, președinte CNN Worldwide.

LIZZIE FOX, fost vicepreședinte CNN Original Series, acum vicepreședinte senior, programe de nonficțiune la HBO Max.

SHANT PETROSSIAN, producător TV, anterior la CNN.

ROBIN STANDEFER, designer de producție, Roman and Williams.

DARREN ARONOFSKY, regizor de film; coleg de emisiune.

BEN SELKOW, regizor la Zero Point Zero Production.

WHITNEY WARD, prietenă.

JOE COLEMAN, pictor; coleg de emisiune.

JOHN LURIE, artist și muzician; coleg de emisiune.

W. KAMAU BELL, coleg la CNN, gazda emisiunii *United Shades of America*; coleg de emisiune.

Introducere

L-am cunoscut pe Tony Bourdain în 2002, când m-a angajat ca să îl ajut cu o carte de bucate pe care tocmai începuse să o scrie, după succesul *Kitchen Confidential*, care i-a schimbat viața. Ne-am văzut o dată sau de două ori pe durata întregului proces, colaborarea noastră desfășurându-se în mare parte pe e-mail. Către final am avut o ședință lungă de redactare în apartamentul lui și apoi, mi-a înmănat un cec extra cu o sumă frumoasă.

Am ajuns să înțeleg că era un gest tipic pentru Tony. Nu împărțea tot timpul bani în stânga și în dreapta, dar, când o făcea, era întotdeauna o sumă generoasă, dincolo de ceea ce datora, menită să semnaleze recunoștința pentru o treabă bine făcută. Arăta că era conștient că i se schimbase norocul de curând. Și arăta, totodată, cred eu, dorința sa de a fi precum marea care ridică bărci utile.

Tony a scris un paragraf hiperbolic despre mine în secțiunea de mulțumiri a cărții. Era un alt gest

tipic pentru Tony: laude publice disproporționate, la înălțimea cărora aproape că nu puteai să te ridici, ca formă tăinuită de apreciere, la care cred că îi venea mult mai ușor să recurgă decât să își exprime mulțumirile și admirația față în față.

Cartea *Anthony Bourdain's Les Halles Cookbook* a fost publicată în 2004, cariera lui Tony în televiziune a prins aripi, iar eu am început să lucrez ca redactor la o revistă.

În 2007 m-a angajat să îi țin locul, la o conferință în Montana, asistentei sale, care era însărcinată pe atunci și nu putea să călătorească. Tony era proaspăt căsătorit, cu un bebeluș de șase luni acasă, plin de optimism și în al nouălea cer, după turnura neașteptată pe care o luase viața sa. Am pregătit un festin acasă la antrenorul de fotbal de la colegiul local, folosind cartea de bucate *Les Halles* ca meniu. Îmi amintesc cât de fericit a fost să facă un bisque de homar foarte savuros, folosind de două ori mai mulți homari, lucru pentru care, a spus el conspirativ, nu puteai scăpa nepedepsit într-un restaurant, așteptându-te să te și încadrezi în bugetul alocat alimentelor.

Câțiva ani mai târziu am devenit mamă și căutam un loc de muncă, cu program flexibil. Am trimis e-mailuri câtorva zeci de oameni, anunțând pur și simplu ce caut, și unul dintre ei a fost Tony. Mi-a răspuns imediat – un alt gest tipic pentru Tony.

A spus: „Asistenta mea pleacă; ai vrea slujba ei? Iată ce presupune. Cât m-ar costa?”

Am sugerat ceea ce mi s-a părut a fi o sumă rezonabilă, iar el a mai pus ceva peste. Atunci am început să lucrez cu el și, din anumite puncte de vedere, nu m-am oprit încă.

Moartea neașteptată a lui Tony în iunie 2018 a pus capăt noutăților de la el; tot ce scrisese, desenase, înregistrase sau filmase vreodată pe lume se încheiase, opera fiind completă.

Moartea lui Tony a marcat totodată începutul unui proces de descoperire care a durat un an întreg, în care am intervievat aproape 100 de oameni care îl cunoscuseră, pentru a le auzi poveștile și a afla mai multe despre el decât ce împărtășise deja în paginile cărții *Kitchen Confidential*, în volumele sale ulterioare de nonficțiune și în munca de televiziune. Cartea aceasta este rezultatul aceluși proces.

Ca asistenta și coautoarea sa ocazională, credeam că ajunsesem deja să îl cunosc pe Tony destul de bine. Știam unde se afla în aproape fiecare minut al zilei, cu cine era, ce plănuia și de ce. Eram cufundată în munca lui, profund familiarizată cu vocea sa și cu toate nuanțele poveștii extrem de publice despre originea lui. Însă, vorbind cu oamenii care l-au cunoscut în tinerețe, ca student rebel la colegiu, bucătar aflat la început de drum, vagabond pasionat de plajă, dependent de droguri în căutare de senzații noi, *chef*-călător, tânăr scriitor ambițios, stea de televiziune semireticentă, soț și tată de nădejde, prieten și colaborator pe care poți conta, am ajuns să-mi dau seama că nu cunoscusem decât un crâmpei din cine era Tony, ce îl motiva, ambivalența, vulnerabilitatea, punctele sale nevralgice și mintea lui sclipitoare.

Mai este nevoie să spun că memoria ne induce în eroare? Că doi sau mai mulți oameni își pot aminti același eveniment în moduri foarte diferite? Că fiecare dintre noi este întotdeauna protagonistul propriilor povești, chiar și când poveștile acelea au în centru o figură publică extrem de carismatică și binecunoscută?

Citind această carte, vei mai da peste câte o contradicție, vei vedea că se întâmplă ca doi oameni sau mai mulți să își amintească sau să interpreteze diferit evenimentele, ceea ce evocă binecunoscutul obicei al lui Tony de a șlefui uneori câte o anecdotă, în așa fel încât să devină o poveste extrem de ușor de repetat.

Deși este plină de cuvinte de dragoste, admirație, respect și grație, această carte nu e o hagiografie. Tony a fost extraordinar, dar muritor. A făcut lucruri nemaipomenite și a făcut o mulțime de oameni foarte fericiți, dar a făcut și niște alegeri proaste și a rănit niște oameni. După cum insista în introducerea cărții noastre de bucate din 2016, *Appetites*, și de data aceasta un pic hiperbolic, cum îi era felul: „Sunt un monstru de egoism.”

Aș spune că este greu să nu ți se urce la cap când te afli constant în centrul atenției și când muncești, și când te odihnești. Uneori, părea că reacțiile și contribuțiile lui Tony erau barometrul în toate conversațiile, la toate ședințele, oriunde mergea. Oameni bine intenționați îl abordau, coborându-se la ceea ce credeau a fi nivelul lui, făcând glume stupide pe care sperau ca el să le găsească amuzante sau întorcându-i papagalicește elocvența.

Așa cum i-a spus prietenei sale Patti Jackson, după ce a devenit celebru: „Nu vei ști niciodată care sunt consecințele faptului că ai primit ce vrei până nu primești ce vrei.”

Când am fost de acord să fiu asistenta lui Tony, încercam să împac de mulți ani scrisul „adevărat” cu munca plătită cu un salariu și erau momente când ajungeau să mă frustreze aspectele mai mundane ale activității, mai ales după ce depășisem vârsta social

acceptabilă pentru astfel de preocupări. Dar, dacă aveam să fac treaba asta, știam că nu era nimeni mai bun decât Tony pentru care să o fac.

Iar acum mă simt obligată să adaug că aș schimba bucuroasă această viață de „scriitor adevărat” pentru a reveni la povara privilegiată de a-i face rezervările la hotel și de a chema pe cineva să îi verifice mașina de spălat vase, dacă asta ar însemna că Tony ar mai putea fi încă aici, printre noi. Cum este imposibil, mă voi mulțumi cu faptul că i-am ajutat pe oamenii pe care el i-a iubit să spună următoarea versiune a poveștii lui.

– LW

1

„I-am văzut talentul absolut întotdeauna”

COPILĂRIA

CHRISTOPHER BOURDAIN, FRATELE LUI TONY: Părinții noștri erau foarte implicați politic. În copilărie, tata [Pierre Bourdain; născut în 1930, decedat în 1987] a mers la o școală uimitor de globalistă, Birch Wathen School, în Manhattan. A fost înființată de doi oameni foarte progresiști, care credeau cu tărie că cetățenii au obligația de a fi informați într-o democrație adevărată. Tata a crescut vorbind franceză cu părinții, acasă.

Iar mama noastră [Gladys Bourdain; născută în 1934, decedată în 2020] a crescut într-un cartier evreiesc din clasa mijlocie, în Bronx, înconjurată de o mulțime de oameni foarte progresiști și foarte educați.

În copilărie nu știam că mama era evreică. Vreau să spun că, în anii 1950, dacă erai evreu din New York City și voiai să locuiești într-o suburbie adevărată,

existau multe prejudecăți și discriminare și nu erai binevenit în multe locuri. Cunosc și alți oameni ai căror părinți omiteau cumva faptul că sunt evrei în fața agenților imobiliari sau își schimbau numele, în așa fel încât să sune mai curând ca numele protestanților anglo-saxoni albi. Astfel nu erau luați la întrebări când se mutau din oraș. Cunosc o mulțime de oameni care procedau așa, dar, după ce își cumpărau casa și se instalau, întrebau: „Unde este sinagoga pe aici? Hai să mergem.”

Mama a îngropat lucrul acesta cu totul. L-a făcut pe tata să jure că va păstra secretul. La fel a făcut și cu prietenii vechi, care știau despre asta. Numele ei de fată era Sacksman, dar ne-a spus, pe când eram copii, că o chemase *Saxon*, ca în „anglo-saxon.” O vedeam completând diverse formulare și bătea la mașina de scris S-A-X-O-N, Saxon. Nu a vrut să vorbească despre acest subiect absolut niciodată. Nu cred că eu și Tony am aflat decât pe la finalul liceului. Am găsit o bucată de hârtie pe care numele ei era scris așa cum se scria, de fapt. Unul dintre noi a spus: „Sună a nume de evreu. Erau evrei cei din familia ta?” Iar ea a făcut o figură impenetrabilă și a spus: „Nu, bineînțeles că nu” sau, poate, „Nu comentez”.

Și, ca să-ți faci o idee despre cât de absurdă a ajuns să fie situația, părinții noștri aveau o fotografie de la nuntă pe comoda din dormitor și noi am crescut cu poza aceasta sub ochi. Era mereu acolo, iar după ce s-au despărțit și mama locuia singură, a continuat să țină poza la vedere.

Mama a murit în ianuarie 2020, după care m-am uitat prin toate vechile ei hârtii și, la naiba, nu am știut că în fotografia aceea la care ne uitaserăm toată viața, în care vedeai un cuplu fericit stând pe treptele

unei biserici, erau, de fapt, treptele unei sinagogi de pe Grand Concourse. Nu am aflat asta decât după ce a murit.

Totul pentru că voia să fie acceptată printre „oamenii potriviți”. Mama a creat o întreagă poveste din asta. Mai întâi s-a căsătorit cu acest american-francez chipeș, pe care părea să îl aștepte un viitor promițător; lucra în domeniul muzical, ocupându-se de discuri de muzică clasică și îndrăgea opera, ca și ea, ba chiar o ducea la operă, ceea ce părinții ei nu făcuseră niciodată. Călătorea și acum avea un nume de familie francez, Bourdain, așa că putea să îngroape tot ce avea vreo legătură cu o creștere mai puțin distinsă, într-un cartier evreiesc din Bronx.

De asemenea, nu ne-a spus niciodată clar că a crescut în Bronx. Mereu spunea: „Am crescut în Upper West Side.” Nu tocmai. Din câte îmi dau seama, în realitate s-a născut în apartamentul părinților ei din West Seventies, dar, după ce a murit fratele ei – a avut un frate mai mare care a murit când ea avea în jur de 4 ani –, se pare că părinții nu au mai suportat să rămână în casa aceea, așa că s-au mutat în University Heights, care era un cartier evreiesc pentru clasa mijlocie, tipic în perioada aceea. Sunt mulți newyorkezi celebri care provin din acea zonă, însă nu cred că am aflat până târziu, la liceu sau la colegiu, că își petrecuse o parte din copilărie în Bronx.

Ne-a mai spus că: „Am mers la Hunter College doi ani.” Acum, știm cu toții că era un Hunter College pe Lexington Avenue în anii 1960 [în Manhattan], așa că mereu am presupus că despre acela era vorba, iar ea nu a zis niciodată nimic pentru a corecta afirmația. Am aflat, abia mulți ani mai târziu, că ceea ce este acum Lehman College în Bronx, se numea înainte

Hunter College din Bronx. A mers la Hunter College în apropiere de casa în care locuia; mergea pe jos la școală.

Și-a iubit mult părinții, mai ales pe mama ei, și spunea întotdeauna că au fost foarte apropiate. Au murit amândoi când ea era însărcinată cu Tony. Tony păruse mereu cumva anxios și mereu avusese o viziune oarecum întunecată asupra lucrurilor. Conform teoriei ei, de vină era această dublă tragedie pe care o suferise când era însărcinată cu el.

Singura bunică pe care am cunoscut-o a fost mama tatălui nostru, care era bătrână și infirmă când am prins-o noi. Mergeam să o vizităm, lângă Columbia University, duminica. Suferea mult din cauza artritei și abia se putea mișca, așa că stătea pe canapea, iar tata vorbea cu ea. Nu-mi amintesc de nicio conversație pe care să o fi purtat cu femeia aceasta.

Părinții noștri erau amândoi pasionați de filme, inclusiv de filmele străine. Aveam cărți despre Fellini, Bergman, Truffaut și Kurosawa peste tot prin camera de zi. Le citeam cu toții. Ne uitam toți la filmele lui Bergman, care erau reluate uneori câte o săptămână întreagă, pe canalul unsprezece, și la filme japoneze.

Amândoi urmăreau agenda politică. Erau anti-McCarthy și susțineau drepturile civile, erau împotriva războiului din Vietnam și susțineau drepturile muncitorilor – toate lucrurile de felul ăsta. Nu în mod inflamant și radical, ci mai degrabă de partea dreptății, a echității.

Acesta a fost mediul în care am crescut. Acesta este mediul în care a trăit Tony ca tânăr adult și cred că se vede cu siguranță în emisiunile lui, în care mergea în locuri tulburi, locuri în care se desfășura vreun război civil, erau cutremure și foamete – continua

să se informeze, și pe noi la fel, cu privire la toate aceste lucruri despre care tot auziserăm în copilărie și adolescență.

Prietenii părinților noștri aveau, bineînțeles, aceleași perspective și bombăneau cu toții: „O, îți vine să-l crezi pe Nixon?” sau ceva de genul, la fel cum facem cu toții acum. Vorbeam negreșit despre Vietnam. Și încă se făceau înrolări. Mi-amintesc că Tony era clar îngrijorat.

Am mers la o școală publică în Leonia, New Jersey; era o școală generală. Un copil l-a chinuit pe Tony, verbal și emoțional, în primii ani de școală. Nu cunosc toate detaliile, dar era pur și simplu rău și meschin. Iar Tony era înaintea tuturor celor din clasă. Citea chestii de clasa a V-a și a VI-a în clasa a II-a și se plictisea de moarte. Și îl mai chinuia și copilul acela.

Nu știu exact care este ordinea evenimentelor, dar unii dintre profesorii de la școala publică le-au spus părinților noștri: „Știți ce, dacă aveți ocazia, este o școală privată în orașul vecin și credem că lui Tony i-ar fi mai bine acolo.”

Cam tot pe atunci, bunica ne-a făcut favorul economic de a muri. I-a lăsat niște bani tatălui nostru, așa că au crezut că își vor putea permite să plătească școala privată multă vreme și l-au trimis pe Tony acolo din clasa a V-a. Iar pe mine, în anul următor.

GLADYS BOURDAIN (1934-2020), MAMĂ: Tony a avut mereu un vocabular fabulos și a început să citească la o vârstă fragedă. Am văzut absolut întotdeauna că avea talent la scris. De fapt, când era în clasa a II-a, profesoara lui ne-a recomandat să îl dăm la o școală privată, căci, în timp ce toți ceilalți copii *învățau* să citească, el stătea într-un colț, citind o carte. O parte din motivul pentru

care a fost acceptat la școala privată a fost compunerea lungă pe care a scris-o despre un călător francez care a descoperit partea vestică a Franței. Am uitat cum îl cheamă.

A fost un scriitor minunat, întotdeauna. Când avea nouă ani, cred, a scris o compunere lungă despre fratele său mai mic, care era fabuloasă. Tare mult mi-aș dori să o mai am.

Și era un ilustrator talentat. Ba chiar a câștigat premii la școală pentru unele dintre desenele lui. Îmi amintesc de ceva anume – fiecare copil din clasa lui a primit o foaie mare dintr-un bloc de desen, cu inițiala numelui său de familie. Așa că pe a lui era un *B*, în poziție verticală și, în vreme ce toată lumea a luat litera și a încercat să facă o imagine din ea, el a înclinat foaia, iar *B*-ul acela a devenit o pereche de ochelari de schi, la care a adăugat schiorul, schiurile și toate celelalte.

Soțul meu provenea dintr-o familie franceză, așa că am stat la mătușa și unchiul său în sudul Franței o vreme, iar ei aveau un vecin care pescuia stridii. Într-o zi am plecat cu ei, cu barca... stridiile erau foarte valoroase, dar le dădeau și musafirilor, inclusiv nouă, ocazia de a le gusta. Mi-amintesc că nu mi-au plăcut deloc – nu-mi plac mâncărurile crude –, dar Tony era absolut încântat. Tony a spus mereu că prima dată când a gustat vichyssoise, iar apoi stridii, viața i s-a schimbat cumva.

CHRISTOPHER BOURDAIN: Părinții noștri nu au prea avut niciodată suficienți bani. Tata a moștenit niște bani când a murit mama lui. Ea a fost una dintre acele persoane care economisesc fiecare bănuț vreme de 40 de ani, așa că a reușit să strângă o sumă decentă. Am avut parte de două călătorii minunate în Franța. Am

cumpărat o mașină britanică ridicol de caraghioasă când ne aflam în Franța și am trimis-o în New Jersey. Am fost dați la o școală privată. Dar părinții noștri au rămas fără bani în trei sau patru ani, iar apoi s-au zbatut, ei bine, *la nesfârșit*, ca să achite școala privată. Sincer, nu știu cum s-au descurcat. Din când în când, apăreau recuperatori de creanțe sau găseam plicuri în cutia poștală, prin care se solicita plata facturilor. Dar păstrau aparențele și totul părea în regulă. Nu s-au dat de gol niciodată.

2

„Superdeștept, superamuzant”

ANII ADOLESCENȚEI

CHRISTOPHER BOURDAIN: Eu și Tony nu ieșeam împreună în adolescență. Ne plăceau lucruri foarte diferite. El ieșea cu o gașcă de prieteni ceva mai mari; în clasa a IX-a avea deja prieteni de la clasa a XI-a, a XII-a și lipsea mult de acasă. Dar ne înțelegeam bine și cred că în casa noastră am avut mereu, în special tata, Tony și cu mine, un simț al umorului foarte asemănător. Ne interesau foarte mult metehnele și slăbiciunile societății și oamenii, în general. Și ne respectam unul pe altul, cred.

Eram o familie tipică anilor 1960, știi tu: tata mergea la muncă în fiecare zi, cu autobuzul, mama gătea cina. Fiind o persoană foarte citită și interesată de cultură, care se căsătorise cu un tip a cărui mamă era franțuzoaică, era foarte dornică să învețe